

Μικρή συνεισφορά στόν διάλογο για την παιδεία

Ο προαναγγελθείς «διάλογος» για την παιδεία νομίζω πώς ξεκίνησε με μίαν αντίφαση: «Τό φινλανδικό μοντέλο προκρίνει ή ύπουργός Παιδείας» αναγγέλλει ή έφημερίδα «Καθημερινή», και στίς δηλώσεις τής ύπουργού πού άκολουθοϋν έπισημαίνεται μεταξύ άλλων ότι οι εκπαιδευτικοί τών κατά τόπους σχολικών μονάδων «μποροϋν νά ρυθμίζουν μόνοι τους ζητήματα στά όποια ύπείσέρχονται σημαντικά οί παραδόσεις και οί ιδιαιτερότητες τής περιοχής». Έπειδή συνολικά ή εκπαίδευση στην Έλλάδα είναι ένα ζήτημα στό όποιο ύπείσέρχονται σημαντικά οί παραδόσεις και οί ιδιαιτερότητες τής περιοχής, νομίζω ότι είναι τουλάχιστον άστοχο — και πάντως άντιφατικό — νά υίοθετῆται ως βάση διαλόγου ένα μοντέλο εκπαίδευσης μιās άλλης χώρας, παραβιαζόμενου έτσι τοϋ πνεύματος σεβασμοϋ τών ιδιαιτεροτήτων πού αυτό τό μοντέλο ύποτίθεται πώς πρεσβεϋει.

Άλλά φαίνεται ότι ή αντίφαση άποτελεῖ έγγενές χαρακτηριστικό τών διαφόρων τοποθετήσεων οί όποίες λ.χ. καταγγέλλουν από καθέδρας τήν από καθέδρας διδασκαλία, τήν «άποστήθιση» αναπαράγοντας άποστηθισμένες από τήν εποχή τοϋ 1974 άπόψεις για έμμονή σέ παραδοσιακές, άκαμπτες πρακτικές, πού βασίζονται στόν άυταρχισμό, τόν άνταγωνισμό και τήν άποστήθιση...» («Κ», 17-10-'04), κ.λπ.

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ό Χρίστος Δάλκος είναι φιλόλογος.

Ἐπειδὴ θεωρῶ ὅτι πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ τελειώνουμε μὲ τὰ κατὰ συνθήκην ψεύδη τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαίδευσης τὰ ὅποια δὲν ἀντιστοιχοῦν οὔτε κατ' ἐλάχιστον στίς νέες πραγματικότητες πού ἔχει δημιουργήσει ἢ ἐπὶ δεκαπενταετίαν καὶ πλέον ἐφαρμογὴ τῶν δογμάτων τῆς (μετα)μοντέρνας παιδαγωγικῆς, θὰ ἀσχοληθῶ μὲ τρεῖς μόνο ἀπὸ τοὺς ἰσχυρισμούς τῆς κατ' ἐπίφασιν «προοδευτικῆς» κριτικῆς, τοὺς ἀφορῶντες στὴν ἀποστήθιση, τὸν ἀνταγωνισμό καὶ τὸν αὐταρχισμό στὴν ἑλληνικὴ ἐκπαίδευση.

Κατ' ἀρχὴν ἡ μὴ ἀκριβῆς χρῆση λέξεων, ὅπως «ἀποστήθιση» (πού συμπεριλαμβάνει τόσο τὴν «παπαγαλία», ἤτοι τὴν μηχανιστικὴ ἀποστήθιση, ὅσο καὶ τὴν ἀπομνημόνευση, τὴν μηχανικὴ δηλ. ἀποστήθιση) συσκοτίζει τὰ πράγματα καὶ ἀποδυναμώνει τὸ πνεῦμα τῆς κριτικῆς ἐγρηγόρησης, γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ὁποίου ὅλοι ἐνδιαφερόμαστε. Γιατὶ βέβαια εἶναι διαφορετικὸ πρᾶγμα νὰ «παπαγαλίζης» κάτι πού δὲν καταλαβαίνεις, κι ἄλλο νὰ ἀποστηθίζης μηχανικὰ κάτι πού καταλαβαίνεις, ὅπως π.χ. ἡ σειρά τῶν γραμμάτων στὴν ἀλφαβῆτα. Καὶ δὲν χρειάζεται βέβαια κανενός εἶδους ἐρευνα πέρα ἀπὸ τὴν λογικὴ ἐρευνα, γιὰ νὰ καταλάβει κανεὶς ὅτι ἡ μηχανικὴ ἀποστήθιση τῆς ἀλφαβῆτας εἶναι ἀπαραίτητη ὥστε νὰ μπορέση ὁ μαθητὴς μεθαύριο νὰ ψάξῃ μὲ ἐπιτυχία σ' ἓναν κατάλογο, ἓνα λεξικὸ, νὰ βάλῃ σὲ ἀλφαβητικὴ σειρά ὀνόματα κ.ο.κ.

Κι ὅμως μὲ τὸ νὰ ξιφουλκῆ γενικῶς καὶ ἀδιακρίτως κατὰ τῆς «ἀποστήθισης» ἢ (μετα)μοντέρνα παιδαγωγικὴ ἔχει φθάσει σὲ σημεῖο νὰ «διδάσκη» ἀνάγνωση χωρὶς τὴν ἐκμάθηση τῆς ἀλφαβῆτας (προκρίνοντας τὸ «ὄλον» καὶ ἐνταφιάζοντας τὰ «ἐπὶ μέρους»), χωρὶς νὰ ὑποψιάζεται ὅτι καταδικάζει σὲ μιά πολὺ κρίσιμη ἡλικία τὰ μικρὰ παιδιά στὴν πιὸ πνευματοκτόνα καὶ «παπαγαλιστικὴ» διαδικασίᾳ «μάθησης» πού γνώρισε ποτέ ἡ ἱστορία τῆς ἐκπαίδευσης. (Ἀνακαλῶ χωρὶς διάθεση σαρκασμοῦ, ἀλλὰ μὲ ἀπέραντη θλίψη, τὴν ἀντίδραση περίπου ἐξήντα δασκάλων πού πῆγαν νὰ μᾶς «φᾶνε» δύο ἐκπαιδευτικούς τῆς Β' θμιας, ἐπειδὴ τολμήσαμε νὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι πρέπει νὰ διορθωθῇ σὲ «γιαγιά» τὸ «γαγά» πού εἶχε παραγάγει μιά τέτοιου εἶδους «ὀλιστικὴ» διδασκαλία τῆς γραφῆς).

Καὶ μόνο ἓνα παράδειγμα λάθους — ἀπὸ τὰ πολλὰ πού βλέπουμε ἐσχάτως νὰ δραπετεύουν ἀπ' τὰ μαθητικὰ τετράδια καὶ νὰ μεταφέρωνται στίς ὀθόνες τῶν τηλεοράσεων, ἢ ἀναγραφὴ τοῦ «συνέλαβε» μὲ δύο λάμδα (: «συνέλλαβε»), εἶναι σὲ θέση νὰ δείξῃ τὸν μηχανιστικὸ χαρακτήρα τῆς «ὀλιστικῆς» / «λειτουργικῆς» γλωσσικῆς διδασκαλίας πού τὸ προκάλεσε: Τὸ συλλαμβάνω γράφεται μὲ δύο λάμδα, ὁπότε τὸ ἴδιο

γίνεται αναλογικά καί στον άοριστο. Έδω, ή παραδοσιακή διδασκαλία πού έπεσήμαινε τήν άφομοίωση του ν προς το λ (συν+λαμβάνω > συλλαμβάνω), κάτι πού φυσικά δέν γίνεται στό «συνέλαβε», δίκαια μπορεί νά ύπερηφανεύεται ότι μάθαινε τούς μαθητές νά σκέφτωνται, κι όχι νά αναπαράγουν φωτογραφικά φευγαλέες όπτικές έντυπώσεις. Έν τούτοις, παρά τίς αδιάψευστες μαρτυρίες τής πραγματικότητας, ή μεταμοντέρνα παιδαγωγική (καί ή όμογάλακτή της γλωσσολογική θεωρία πού έχει κηρύξει τον πόλεμο στην γραμματική) θά συνεχίσουν νά κραυγάζουν ότι δέν πρέπει νά διορθώνονται τά λάθη σχεδόν ότι δέν ύπάρχουν λάθη.

Αυτή ή «άντιδιορθωτική» manía τής μεταμοντέρνας παιδαγωγικής (πού άν ήθελε νά είναι συνεπής μέ τά «άντιαυταρχικά» της προσχήματα θά έπρεπε νά εφαρμόζεται καί στην διδασκαλία τής αριθμητικής καί όχι μόνο τής γλώσσας) δείχνει καί πώς άντιλαμβάνονται τον «άντιαυταρχισμό» οι θιασώτες μιας γενικώς καί άοριστως «άντιαπαγορευτικής» ιδεολογίας: ως άπουσία όποιωνδήποτε φραγμών (πλήν βεβαίως αυτών πού επιβάλλει ή ίδια).

Τό έλληνικό σχολείο όλ' αυτά τά χρόνια δέν έκανε τίποτ' άλλο απ' τό νά καλλιεργή εκείνο τό είδος άνευθυνότητας πού ευδοκιμεί σε περιβάλλοντα όπου δέν ύπάρχουν κανόνες. Για ποιο πνεύμα «άνταγωνισμού» μπορούμε νά μιλάμε όταν είναι δεδομένο στην στοιχειώδη εκπαίδευση ότι οι πάντες μπορούν άκώλυτα νά προάγονται (μή λαμβανομένων μάλιστα υπ' όψη των κενών πού συσσωρεύονται από τάξη σε τάξη, καί πού ή μή πλήρωσή τους καταδικάζει ειδικά τά παιδιά των κατωτέρων οικονομικά στρωμάτων στην άγραμματοσύνη καί στην άδυναμία κοινωνικής ανέλιξης πού μόνο ή στέρεη παιδεία είναι σε θέση νά προσφέρει); Όχι άνταγωνισμός, αλλά ούτε καν συναγωνισμός δέν ύπάρχει στό δημοτικό έτσι ώστε σε μία κρίσιμη ηλικία τά παιδιά νά έθίζονται στό πνεύμα τής ίσοπεδωτικής άναξιοκρατίας πού απαιτεί στό όνομα τής ίσότητας (αυτό ούτε τό επίσημο δόγμα τής σοσιαλιστικής ανάλογα μέ τήν προσφορά άνταπόδοσης δέν τό φαντάστηκε!) νά άμείβεται χωρίς νά (ξέρει νά) προσφέρει τίποτε.

Οι ύποκριτικές — ή, στην καλλίτερη περίπτωση πεπλανημένες — κραυγές κατά του «άνταγωνισμού» καί των «έξετασιοκεντρικών» διαδικασιών, δέν καταφέρνουν νά κρύψουν τό γεγονός, ότι μέ τήν κατάργηση αξιοκρατικών διαδικασιών ή κοινωνική, οικονομική κ.λπ. ανάδειξη δέν γίνεται επί τή βάσει τής άξίας, των γνώσεων καί των ικανοτήτων, αλλά διά τής πλαγίας όδου (συμπεριλαμβανομένων των κομματικών / συνδικαλιστικών δεσμεύσεων, τής ύποταγής στά

κελεύσματα τῶν ἰσχυρῶν κ.λπ.). Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι κατ' ἐπιταγή τῶν συνδικαλιστῶν τῆς ΟΛΜΕ καταργήθηκε ἡ μέσω ἐξετάσεων καί ἐπιμόρφωσης στό Διδασκαλεῖο Μέσης Ἐκπαίδευσης, ἀνάδειξη τῶν στελεχῶν τῆς Β' /θμιας Ἐκπαίδευσης. Μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι σταμάτησε ὁ ἀνταγωνισμός; Καθόλου. Ἀπλῶς μετατέθηκε τό πεδίο δράσης ἀπό τόν χώρο τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν σ' αὐτόν τῶν παντός εἴδους σκοπιμοτήτων καί δῆθεν «ἀντικειμενικῶν» κριτηρίων, μέ ἀποτέλεσμα νά προκύψῃ μιά κατάσταση πού τά βασικά της χαρακτηριστικά συνόψισε ἐδῶ καί καιρό ὁ Βάρναλης: «τόν κάλλιον ὁ χειρότερος ἐπάτα». Κι ἄν αὐτά συμβαίνουν στόν κόσμο τῶν μεγάλων, ἔχουμε καμμία ἀμφιβολία γιά τίς ἐκτρωματικές καταστάσεις πού εἶναι σέ θέση νά δημιουργήσῃ στόν κόσμο τῶν μικρῶν ἡ ἰσοπέδωση, ἡ ἔλλειψη ὁποιασδήποτε ἀξιολόγησης, ἡ ἀτιμωρησία, καί τόσα ἄλλα;

Χρειάζεται ὑπερβολική δόση ἀφέλειας (ἡ ὑποκρισίας) γιά νά πιστεῦει κανείς ὅτι ὁ «φύσει ἀγαθός» νέος ἄνθρωπος θά μπορῇ νά προσανατολισθῇ στήν ζωή χωρίς ἓνα στοιχειῶδες σύστημα ἀμοιβῶν καί ποινῶν: θά ἦταν σάν νά πιστεῦε ὅτι καταργῶντας τοὺς «φραγμούς» τῶν φαναριῶν καί ἀφήνοντας στήν πρωτοβουλία τῶν ὁδηγῶν τήν ρύθμιση τῆς ὀδικῆς κυκλοφορίας θά πετύχαινε τό μέγιστο ἐπιθυμητό ἀποτέλεσμα χωρίς νά παραβιάζει τίς ἀκριβές «ἀντιαυταρχικές» του ἀρχές. Τό χάος πού δημιουργεῖται σέ περιπτώσεις πού χαλαίει ἓνας φωτεινός σηματοδότης, εἶναι ἀρχοῦντως ἰσχυρό ἐπιχείρημα ἐναντία στήν (νεοφιλελεύθερη στήν οὐσία της) ἀντιαπαγορευτική ρητορεία: ὅλοι οἱ φύσει ἀγαθοί καί ἀνιδιοτελεῖς Ρωμηοί ὁρμᾶνε ποίος θά περάσει πρῶτος δημιουργῶντας μιά χαοτική κατάσταση πού κύριο χαρακτηριστικό της εἶναι (παρά τίς ἐκατέρωθεν ὕβρεις καί φωνασκίες) ἡ πλήρης ἀκίνησία τῶν πάντων. Σ' αὐτήν τήν κατάσταση βρίσκεται σήμερα ἡ παιδεία μας καί οἱ φωνασκίες τῶν κατ' ἐπάγγελμα ἀναμορφωτῶν της δέν μποροῦν πλέον νά κρύψουν τήν παταγώδη ἀποτυχία τους.

Μιά πρόχειρη ματιά στό κοινωνικό τοπίο τῆς σύγχρονης Ἑλλάδας εἶναι ἀρκετή γιά νά προϋδεάσῃ ὄχι κόν τόν εἰδικό ἀλλά τόν ἀπλό πολίτη γιά τό εἶδος τῶν ἐλληνικῶν ἀσθενειῶν πού χρήζουν ἐλληνικῶν φαρμάκων, καθῶς καί τόν τύπο τοῦ ἀνθρώπου πού «παράγεται» κατά χιλιάδες ἀπό τό ἐλληνικό σχολεῖο.

Τό βασικό ἐρώτημα, ἐπομένως, εἶναι ἀπλό: διδάσκει τήν ἀρετή τό ἐλληνικό σχολεῖο; Ἡ — γιά νά τό θέσουμε μέ ὄρους πολιτικοἰδεολογικούς — ποιά εἶναι ἡ ἰδεολογία μέ τήν ὁποία γαλουχοῦνται τά Ἑλληνόπουλα ἀπό τήν στιγμή πού θά περάσουν τό κατώφλι τοῦ σχολείου; Ἡ ποιότητα τῆς ἀντίδρασης τοῦ κόμματος τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολίτευσης

στήν πρόσφατη δημοσιονομική απογραφή αποτελεί —παραδόξως— ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του τί γίνεται, τουλάχιστον απ' τό 1989, στό ελληνικό σχολείο. Η κριτική στήν απογραφή δέν γίνεται στό όνομα τής όρθότητας καί τής ήθικῆς (προφανώς κανείς δέν μπορεί νά πῆ άνοιχτά πώς πρέπει νά λέμε ψέματα) αλλά στό όνομα τής άποτελεσματικότητας: ή απογραφή θά δημιουργήση κλίμα άσφυκτικῆς επιτήρησης τής οικονομίας, κ.λπ. Αρθρώνοντας αὐτήν τήν κριτική οί πολέμιοι τής όρθότητας καί θιασῶτες τής άποτελεσματικότητας, δέν κάνουν τίποτ' άλλο απ' τό νά αναπαράγουν τά ιδεολογήματα μέ τά όποια βομβαρδίζονται οί μαθητές στό πλαίσιο τής «γλωσσικῆς» διδασκαλίας. Βάζουμε τό «γλωσσικῆς» έντός εισαγωγικῶν, διότι ή «έπικοινωνιακή» διδασκαλία του λόγου, ένῶ διατείνεται ότι διδάσκει έναν «άθῶο» καί «άποιδεολογικοποιημένο» κώδικα γλωσσικῆς συμπεριφορᾶς, στήν οὐσία διδάσκει ήθική (ἤ, μάλλον, άνηθικότητα) πρεσβεύοντας ότι δέν ενδιαφέρει αν ο λόγος είναι όρθός (ἤ, πολύ περισσότερο, λόγος τής άληθείας), αλλά αν πετυχαίνει τόν στόχο του. Άλλά ο λόγος από μόνος του δέν έχει στόχο: στόχους έχουν οί άνθρωποι οί όποιοι κυττοῦν μέσα από τόν λόγο νά υπηρετήσουν είτε τά άτομικά τους συμφέροντα, είτε αὐτά τής τάξης τους, είτε καί του συνόλου. Γι' αὐτό τό κρίσιμο ζήτημα δέν κάνει άμεσα λόγο ή «έπικοινωνιακή» θεωρία, διότι, έμμέσως πλὴν σαφῶς, έχει αντικαταστήσει τό παλαιό ιδανικό του νά εἶσαι «χρήσιμος στήν κοινωνία» μέ τό νέο δόγμα του νά εἶσαι «χρήσιμος στόν εαυτό σου», νά βουλευτῆς σέ άτομικό επίπεδο, συμμορφούμενος βεβαίως πρὸς τίς έπιταγές τής κοινωνικῆς έξουσίας πού υποβάλλονται κατά κύριο λόγο από τό πλέγμα τῶν ΜΜΕ.

Η άποθέωση έπομένως του «άποτελεσματικού» λόγου είναι νά διατείνεσαι ότι διδάσκεις γλώσσα, ένῶ διδάσκεις ένα πολύ συγκεκριμένο είδος κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς, πού δέν είναι τίποτ' άλλο παρά ή συμμόρφωση στά κελεύσματα του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμοῦ, επιχρυσωμένη μέ τά «προοδευτικά» ψιμύθια τής «άντιαπαγορευτικῆς» πρακτικῆς. Έτσι, ή μή συμμόρφωση του νεοφιλευθερισμοῦ σέ όποιουσδήποτε σταθερούς κανόνες πού θά προάσπιζαν — κατ' ελάχιστον έστω — τό κοινωνικό συμφέρον, βρίσκει τό αντίστοιχό της, σέ επίπεδο γλώσσας, στήν μή συμμόρφωση στους κανόνες τής γραμματικῆς (καί έπομένως καί στήν άποφυγή χρήσης τής παραδοσιακῆς γραμματικῆς όρολογίας) στήν «άντιδιορθωτική» πρακτική, στήν άποθέωση του άυθόρμητου, πού ξέρουμε καλά τί σημαίνει σέ πολιτικοκοινωνικό επίπεδο: πόλεμος ὄλων έναντίον ὄλων.

Κι ἐδῶ πρέπει νά ἐπισημανθοῦν οἱ τεράστιες εὐθύνες τῆς καθ' ἡμᾶς ἀριστερᾶς ἢ ὅποια ἔπρεπε, ἀντί νά καταφέρεται κατά φανταστικῶν ἀνεμομύλων πού ἔχουν πρό πολλοῦ πάψει νά ὑπάρχουν, κι ἀντί μέ τίς ψυχαναγκαστικές τῆς ἐμμονές ἀποκλειστικῶς σέ θέματα ὑλικοτεχνικῆς ὑποδομῆς νά παρέχη ἄλλοθι στήν ἰδεολογική ἐπικυριαρχία τῶν ἐργολάβων, νά ὑπέβαλλε σέ κριτική τά μεταμοντέρνα νεοφιλελεύθερα δόγματα, κι ὄχι νά μεταβάλλεται σέ ἄκριτο (καί θλιβερό, σέ ὀρισμένες περιπτώσεις) ὑποστηρικτή τους (μέ τήν ὑποστήριξη, ἐννοεῖται, τῶν ΜΜΕ). Πρέπει στούς μικρούς μαθητές τοῦ δημοτικοῦ νά ποῦμε ἐπί τέλους πώς «ὁ ψεύτης καί ὁ κλέφτης τόν πρῶτο χρόνο χαίρονται», πώς τῆς παιδείας «καί ρίζαι πικραί ἀλλά οἱ καρποί γλυκεῖς», πώς ἡ ἀρετή εἶναι μακροπρόθεσμα —καί ὄχι βραχυπρόθεσμα— ἀποτελεσματική, πώς πρέπει πρῶτα νά ὑποταχθοῦν στήν γλώσσα ἂν θέλουν νά τήν ὑποτάξουν, πώς τούς συμφέρει περισσότερο νά ἀξιολογοῦνται αὐστηρά¹, παρά νά βρεθοῦν στά δεκαοχτώ τους ἀποκλεισμένοι ἀπό τήν κοινωνία λόγω ἀνυπαρξίας μορφωτικῶν προϋποθέσεων, πώς τέλος ἡ πρόσκαιρη, ἄνευ κανόνων «ἐλευθερία» ἀποτελεῖ τό προανάκρουσμα τῆς αὐριανῆς σκλαβιάς. Καί βέβαια ὄχι μόνο τῆς δικῆς τους, ἀλλά συνολικά τῆς κοινωνίας αὐτῆς πού θά ἀνακαλύψῃ ὅτι θυσιάσε τίς δημιουργικές, παραγωγικές τῆς δυνατότητες στόν βωμό μιᾶς ἀπατηλῆς, προσωρινοῦ χαρακτήρα, κατανάλωσης νεοφιλελεύθερου «προοδευτισμοῦ» τῆς ὁκάς.

1. Ἔτσι πού οἱ πνευματοκτόνες «παιδαγωγικές» συνταγές ἔχουν περιβληθεῖ τό μανδύα τοῦ «ἀντιαυταρχισμοῦ» καλό εἶναι νά ὑπενθυμίσῃ κανεῖς τά λόγια ἐνός μεγάλου δασκάλου πού δέν μπορεῖ νά κατηγορηθῆ ὅτι δέν εἶχε πάθος γιά τά παιδιά καί τήν παιδεία.

«Τό χρέος μας βαρύ, ὅπως βλέπετε, μά δέ θά ζητήσουμε νά τό ξεφύγουμε· στό χρέος αὐτό θά δουλέψουμε καί σεῖς καί μεῖς ἐδῶ μέσα μέ ἀνυπόκριτη ἀφοσίωση, μέσα σέ κλίμα ἀγάπης — καί ἀπόλυτης αὐστηρότητας. Ἀγάπη καί ἀπόλυτη αὐστηρότητα: τά πράγματα αὐτά δέν εἶναι τόσο ἀσυμβίβαστα, ὅσο φαίνονται. Χρειάζεστε τήν ἀγάπη μας, καί θά τήν ἔχετε· χρειάζομαστε καί μεῖς τήν ἀγάπη σας, καί θά τήν ἔχουμε, γιατί χωρίς ἀμοιβαῖα ἀγάπη δέ θά κατορθώσουμε τίποτε ἐδῶ μέσα. Καί ἡ ἀπόλυτη αὐστηρότητα;

Κανένας δάσκαλος φτάνει μόνο νά τό ἀξίζει τό ὄνομα αὐτό, δέν εἶναι αὐστηρός ἀπό κακία. Δέν ὑπάρχει μεγαλύτερη χαρά γιά τό δάσκαλο, πιστέψτε με, ἀπό τό νά βλέπει γύρω του τούς νέους νά προκόβουν σέ γνώση καί ἀρετή. Ἄν δείχεται αὐστηρός, τό κάνει ἀπό τήν ἐπίγνωση πώς μέ τόν τρόπο αὐτό καί σᾶς τούς ἴδιους ὠφελεῖ καί τήν κοινή

πατρίδα, πού ἔχει βαθιά ἀνάγκη νά ἀποχτήσῃ ἀξιόσους ἐπιστήμονες. Γι' αὐτό μή σᾶς φανεῖ παράξενο ἂν σᾶς πῶ πῶς θέλουμε καί τή δική σας συμπαράσταση στήν αὐστηρότητά μας. Νά εἴστε καί σεῖς πού θά μᾶς ζητᾶτε νά μή σᾶς δείχνουμε ἀσυχώρητη ἐπιείκεια. Μήν τό καταδεχτεῖτε νά διεκδικήσετε τίτλους καί βαθμούς πού δέν τούς ἀξίζετε».

(Ι. Κακριδῆ, Χαιρετισμός στούς νέους φοιτητές, λόγος πού ἐκφωνήθηκε στίς 20-11-57 στή μεγάλη αἴθουσα τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης).